

בפער של ראש / מריק לכנר

מאת: נעמי בורנשטיין

בתערוכה מציג הצייר מריק לכנר שני גופי עבודה, ציורי שמן ורקמות. ציורי השמן האקספרסיביים וגדולי הממדים מאפיינים את עבודתו מראשית דרכו. הרקמות הן חלק ממסע טקסטילי מתמשך, שהחל בגובלנים קטנים, התרחב לשטיחי קיר מונומנטליים – וכעת מצטרפת לחוט ומחט ולמכונת הטאפטינג, כלי העבודה של לכנר עם טקסטיל, גם מכונת התפירה. בידיו, הכול הופך למכחול. השילוב ביניהם בתערוכה אחת עשוי להראות בעיניי מי שעוקב אחר עבודתו לאורך השנים, כערבוביה של בשר וחלב, קודש וחול. לכל גוף עבודות מוקדשת קומה: ציורי השמן "הקודש" למעלה, והרקמות "החול" למטה.

שם התערוכה – "בפער של ראש", לקוח מהביטוי הספרדי – Por una cabeza – טנגו ארגנטינאי מפורסם, שבו ההכרעה בין ניצחון להפסד במרוץ סוסים נעשית על חודה של תנועה, על מרחק מזערי – של ראש אחד. בתערוכה הזו, המרוץ איננו בין סוסים, אלא בין מדיומים – בין מחט למכחול, בין בד לצבע, בין מלאכה איטית לבין פעולה גופנית אקסטטית.

אבל ציורי השמן והרקמות הם לא רק יריבים אלא גם קרובי משפחה. הציורים המוצגים נוצרו לאחר פריצת הדרך של לכנר עם שטיחי הקיר, והם צוירו בטכניקה מעורבת, המשלבת שחקני רכש חדשים. בציור גדול ממדים, שמעלה על הדעת עבודות של אנסלם קיפר, פעולת הציור הופכת למהלך טקטילי-גיאולוגי, המערב טכניקות: צבעי שמן, פוליאטילן מוקצף, פנדה, צבעי גיר, ספריי וחוטנים. התוצאה היא ציור עם פני שטח של אדמה פצועה או יער בוצי. על פני הרקע הזה נמתחת דמות גולמית, שצוירה בקו שחור עבה, כחריטה פיקטוגרפית על פני מערה קדמונית. היא פרושה לרוחב כל הציור, שנראה כאילו לקה בפריחה אלרגית (כתגובה למוראות התקופה?).

"אני חוזר שוב ושוב אל אותו ציור, בתחושת כישלון עזה", אומר לכנר, "ודימוי אחר דימוי נעלמים תחת שכבות חדשות של צבע", "התהליך הזה נמשך עד שדימוי שנראה "נכון" מתגלה, זה כאילו שהחיפוש אחר מהות חייב לעבור דרך החומר". את הניסיונות הקודמים אפשר לראות בבשר ציוריו של לכנר – כמו אובייקט תלת-ממדי שבוקע מהקנבס. הפרקטיקה הזאת חוזרת גם ברקמות. הפעם לכנר, כמו צוללן פחים, פועל גם בשיטת scavenger – גוזר, מדביק, ממחזר שאריות, התהליך הקולאג'י-אקספרסיבי חושף צד חדש ביצירתו.

הקרבה גדולה יותר ברקמה "קדוש". לכנר הדפיס דימוי של ציור שמן, שנעלם תחת שכבות חדשות של צבע, ויש לו קיום רק כשכבה תחתונה, בלתי נראית, בציור אחר. על גבי ההדפס של הציור הוא רקם במכונת תפירה, הדביק וצייר. התוצאה היא עבודה שמתכתבת עם מסורת הציור האקספרסיבי הגרמני. היא מציגה סצנה תיאטרלית עמוסת פרטים, במרכז פרסאוס אנדרוגיני, לבוש בצהוב עז ודומיננטי, מחזיק מגן כתום שעליו הכיתוב "Love Will Kill Us All" בהיפוך אירוני של הכמיהה "אהבה

תציל אותנו". הכיתוב על המגן הופך אותו מסמל של הגנה לסמל של אמת כואבת. כמו גרפיטי על תחנת אוטובוס, זו סיסמה שמנכיחה ייאוש.

השפה הדימויית המסוייטת משותפת לרקמות ולעבודות השמן. הציור 'קרוסלה' כמו מזמין את הצופה לקחת חלק בטקס פגאני. במרכזו נראית דמות אנושית למחצה, עם פני מסכה או גולגולת, עונדת שרשרת חרוזים צהובים, מסביב לה דמויות נוספות, מעוותות, נוטפות צבע. יחד הן רוכבות בקרוסלה של אימה והומור, על הסף בין אנושי לבהמי, בין קומדיה לקטסטרופה. כל הציור מרגיש כמו בתנועה, כאילו אנחנו צופים באמן בפעולת הציור באופן חי, ועוד רגע תתווסף עוד שכבת צבע.

"רפרף גולגולת המת" נרקמה במכונת תפירה, אך מרקמיה הסיביים מדמים גושי צבע עבים, תנועות מכחול סוערות, ומשטח שמן גולמי. בעבודה נראית דמות בשר ורודה-אפרפרה רכובה על גבי חיה גדולה. סביבן, שני עשי-המוות (Death's-Head Hawkmoth) בולטים בגווניהם הצהובים, כאזהרות מעופפות או מלאכי מוות. הם הופכים את כל הסצנה למעין ואניטאס מודרני: ייצוג של מוות בלתי נמנע בתוך עולם רווי צבע, תנועה ודימוי. כמו בציור הבארוקי הפלמי, שבו גולגולת ופרח מתקיימים יחד, כאן מתנגשים היופי הקישוטי והאימה הסמלית.

התערוכה נטועה חזק בימים האפלים האלה, שבהם האנושיות שוב עומדת למבחן. בעבודה "הבריון" דמות הקוף מנפנפת בעשרת הדיברות ועונדת כשרשר את תליון החטופים. בעבודה "הפרפר והזקפה", טילים מכל עבר מאיימים להחריב את הזקפה הלאומית, ובכנפי הפרפר אוחזת אש החורבן. האקלים שנוצר בתערוכה הוא של טרור פסיכדלי, הילולת קץ הימים, כאשר רגע לפני סוף, העולם חי מאוד. זאת תערוכה טקסית, שמזמינה את הצופים לקחת חלק בטקס גרוש שדים, שבו אנחנו אלה שנאחזים בשד, שרק מחכה לרגע שבו יוכל להימלט מהגוף האנושי שכולא אותו.